

Avelsseminarium på Ultuna för terrieruppfödare och avelsråd i rasklubbarna

Liselotte Åberg

Lästips! Veterinär Liselotte Åberg rekommenderar boken "Hundens hud" av Susanne Åhman, veterinär och specialist i dermatologi, hundens sjukdomar i hud, öron, tassar och klor.

Veterinär Liselotte Åberg blev färdig veterinär 2001 och har en specialistkompetens i hundens och kattens sjukdomar. Hon arbetar på Djurakuten i Stockholm och går en specialistutbildning i dermatologi, sjukdomar i hud, öron och klor.

I år bestämde sig SvTeKs avelskommitté och Kommittén för numerärt små terrierrasor (NSTK) att samarbeta runt ett endags avelsseminarium, med stöd av medel avsatta från samarbetsavtalet mellan Agria och SvTeK.

Det blev naturligt att invitera både avelsråd och uppfödare eftersom NSTK brukar arrangera uppfödarräffrar i de numerärt små terrierrasorna, som inte sällan har resurssvaga klubbar eller ingen klubb alls. Mötesplatsen blev SLU, Ultuna i Uppsala. Vi bestämde tidigt att hudfrågor närmast var på allmän begäran och frågan gick till veterinär Liselotte Åberg på Djurakuten. Husdjursagronom Iréne Berglund, som föreläser om populationsgenetik, kändes som alldeles rätt inspiratör och "provokatör" att invitera här och nu, även om Airedaleterriergillet redan hade bokat in henne och Borderterriersällskapet sedermera skulle göra detsamma. Irénes budskap kan inte överdoseras, vilket bevisas av att fyra personer faktiskt kom en andra gång och lyssnade på henne. Vi hann även med en kortfattad orientering i senaste nytt från terriersfären och NSTKs raser och arbete. En fullmatad och inspirerande dag som gav mersmak på flera plan.

Måste hunden leva med klåda?

Nedtecknat av Lena Lidsell

Huden är kroppens största organ och 20 procent av Sveriges hundar drabbas någon gång av en hudrelaterad åkomma. Så ser det även ut för alla de hundar som kommer till Djurakuten i Stockholm.

- Hudproblem kan innebära stort lidande för en hund som drabbas, säger veterinär Liselotte Åberg, som inledde SvTek AKs seminariedag i Ultuna, med en föreläsning om hud- och

öronsjukdomar.

Kan kräva livslång behandling

Hudrelaterade problem är sällan dödliga, men kan vara kroniska och kräver oftast livslånga behandlingar. Hundar som kliar, biter, naggar och slickar sig orsakar egna hudskador, som i sin tur orsakar fortsatt klåda. De som slickar sig får ofta brun missfärgning i hud och päls. Det beror på porfyrin som är ett ämne i hundens saliv.

Hur utreds de hundar som kommer till Djurakuten med klåda?

- Vi tittar på vilken grad av klåda hunden har på en skala mellan 1 – 10. Den metod vi jobbar efter kallar vi för PIA, som står för parasiter, infektioner och allergier och vi utreder alltid i den ordningen, berättar Liselotte.
- Det finns andra mer sällsynta orsaker till klåda, till exempel neurologiska sjukdomar. Klåda är inte ett vanligt symptom vid organ- och hormonella sjukdomar. En tik som faller extremt mycket i samband med löp, dräktighet och laktation kan kliar sig, men de slutar att kliar direkt efter fällperioden. Det är viktigt att alltid utreda bakomliggande orsak, säger hon.

Bakterier kan ge infektion

I första hand tittar Djurakuten på om hunden har någon parasit genom prover. De vanligaste parasiterna som en hund kan ha är löss, mjällkvalster, loppor och demodex. Även öronskabb, rävs-kabb och kattloppa kan ge hunden obehag.

Huden är en barriär för våra organ invärtes och bakterier, virus och kvalster ska finnas på huden som ett försvar mot omgivningen. Normal hud är resistent mot infektion, och varje hudinfektion ska ses som att den har en bakomliggande orsak. Om det inte

korrigeras är det lätt att man hamnar i en ond cirkel. Grundorsaken kan vara någon form av allergi. Stafylokokker och jästsvamp är vanligast.

- När bakterierna får växa blir det lätt en infektion i huden som är viktig att behandla i tid, så att vi slipper sätta in antibiotika, säger Liselotte.

Behandling av hudinfektioner

Bakteriella infektioner kan vara ytliga eller djupa. Stafylokokker är den vanligaste orsaken. Hudinfektioner kan se ut på många olika sätt, till exempel hotspot/fukteksem, hårsäcksinflammation och furunkulos. Även jästsvampsinfektioner är vanliga. För att hålla bakterier och jästsvampar i schack och för att förebygga bakterietillväxt på huden, är rengöring med ett bakteriedödande schampo eller alkogel utvärtes det som rekommenderas. Men ibland måste även salvor som innehåller antibiotika eller kortison tas till.

Öronproblem kan kräva kirurgiskt ingrepp

Örat har en egen rengöringsmekanism i vaxet som ska transporteras ut i ett friskt öra, men som sätts ur spel vid en öroninflammation. Öronrengöring är därför en viktig del i behandlingen. Det som kan utlösa en öroninflammation kan vara öronskabb eller allergier. Om upprepade inflammationer inte behandlas, kan det ge förändringar och förträngningar i örat, som till slut kan kräva kirurgisk behandling. En frisk hörselgång ska inte vara trång. Rensa inte öron på hår i onödan, det kan utlösa en öroninflammation, tipsar Liselotte om.

Omgivningsallergi svårt att greppa

Ett tecken på att en hund kan ha allergi är klåda och återkommande hudinfektioner, öron- och

ögoninflammationer. 10 procent av alla svenska hundar har någon typ av allergi. Det finns flera olika typer av allergier; atopi/omgivningsallergi, matallergi, loppallergi och kontaktallergi. Vanligast är atopi och matallergi.

- En undersökning visar att uppemot 40 procent av de atopiska hundarna, det vill säga de som har en allergi mot ett eller flera ämnen i hundens omgivning, också har födoämnesallergi. En del har även mag-/tarmproblem, säger Liselotte.

Atopi oftast livslång sjukdom

Pricktest fungerar inte vid matallergi. För att diagnosticera matallergi krävs en eliminationsdiät under åtta veckor som sedan följs av en provokation med den gamla maten. Atopi/omgivningsallergi är en livslång sjukdom som vanligen utvecklas mellan

6 månader och 3 års ålder. Hunden kan vara allergisk mot kvalster, pollen, mögel, jästsvamp, ylle, dun med mera. En pricktest kan göras för att ta fram ett vaccin.

- Det viktigaste vid behandling är att ge både hund och ägare en god livskvalitet och undvika biverkningar. De flesta hundar som lider av klåda kan behandlas. Även om inte alla sjukdomar går att bota, så kan många behandlingar lindra symptomen, säger Liselotte.

Rådet från Liselotte som vi som uppfödare får med hundar som har kroniska hudproblem är att alltid utreda bakomliggande orsak.

- Ta kontakt med en hudintresserad och kunnig veterinär. Alla hundar föds friska, men kan utveckla en allergi. Det är en kombination av arv och miljö, säger Liselotte Åberg.

Sammanfattning

- Huden är kroppens största organ.
- Hudsjukdomar sällan dödliga, men ofta kroniska.
- Hudproblem kräva livslång behandling.
- Tre huvudorsaker till klåda – PIA – parasiter, infektioner, allergier.
- Det finns inga diagnostiska tester avseende allergier.

Svenska Terrierklubbens Avelskommitté kommer att publicera en lista på hemsidan över veterinärer med hud som specialitet och som kan rekommenderas.

På ”Skinclubbens” hemsida www.svdsg.se finns mer information för alla med intresse för dermatologi.

□

Annica Andersson pekar ut vägen.

Uppfödare Agneta, Anna (jrt), Annika (irländsk terrier) och Annika (jrt).

Eftermiddagskaffe.

Avel för hundens bästa

Irène Berglund är husdjursagronom, utbildad vid SLU, med en särskild kärlek till färggenetik och att lösa ekvationen med avel i små populationer.

Hon är djupt engagerad i utmaningen med den numerärt minsta av våra svenska nationalraser, gotlandsstövaren, och lycklig innehavare till en dessa rara individer. Irène föreläste för oss under rubriken Avel för hundens bästa

Irène Berglund är leg. husdjursagronom och har vad gäller hundar intresserat sig för färggenetik, populationsgenetik och har bl a varit ledamot i SKK/UKK. Ägare av en gotlandsstövare och engagerad i bevarandearbetet av den rasen.

(är lika med för rasens bästa) och tog snabbt avstamp bland urdjuren, via hunddjur, varg, de första domesticerade vargarna för 15 000 år och beskrev, i ett smått hisnande tempo, det naturliga urvalet som styr hundens utveckling från dess ursprung i historien, i bredd med oss människor. Med ett rejält kliv var vi framme vid tidpunkten då rashundarnas stamböcker stängdes för ungefär 100 år sedan och människan

i princip tog över avelsurvalet helt och fullt. Mycket av det vi idag behöver adressera i vårt moderna avelsarbete tilltog där och då - in- och linjeavel, användandet av för unga individer, matadoravel, snäva och ibland felaktiga avelsmål och för hög selektionsgrad.

Det är idag 50-60 generationer sedan man slöt stamböckerna. Hundens arvs massa består av 20 000 gener varav 50 styr utseendet, som till stor del varit hundavelns fokus sedan stamböckerna stängdes, och således har vi inavlat både på de generna men också på resten av genomet...

Irène påminde oss om att i dessa slutna populationer kan inavelsgraden endast öka, den genetiska variationen därmed minska och risken för att de recessiva anlagen dubblas oplanerat ökar - lika följdenligt. Uppfödare i dessa slutna populationer kan förvänta sig en bister kvittens på sitt

avelsarbete i förlängningen - i form av lägre produktion, högre dödlighet, inavel och slumpmässig genetisk drift, individens fitness (en viss genotyps förmåga att presentera sig i kommande generationers individer) och populationens anpassningsmöjligheter minskar. Givetvis beroende på hur lyckosamt friska rasens founders (grundindividerna) har varit och konstitutionen och storleken på dagens population.

Vi diskuterade vad som avgör hastigheten i inavelsökningen – inavel, så klart, generationsintervallen, vad vi som uppfödare väljer bort, relation till vad naturen hade valt bort i vårt ställe, populationens storlek (effektiv och tillgänglig), hur individer används och hur barnbarnskurvorna ser ut.

Hur bromsar vi då inavelsökningen och dess effekter? I vissa numerärt små raser är läget prekärt, så även inom terrierfamiljen, men frågeställningen är generellt sett adekvat och gäller intet enbart små populationer. Borderterrier är en av terriergruppens numerärt stora raser. På Borderterrierkonferensen nyligen bjöd ordförande Anna-Karin Bergh på en ögonöppnande presentation av släktskapsrelationerna mellan de frekvent använda individerna, något som ett exempel på det som inavelsgraden inom fem generationers stamtavla inte förmår att beskriva.

Irènes föreläsning ska företrädesvis upplevas, men låt oss ändå ta med hennes tydliga och enkla riktlinjer som formerar sig under föreläsningens gång. De kan inte nog lyftas fram.

Iréne pekar på fyra potentiella förhållningssätt till inavelsökningen:

- Fortsätta som förut – vad får det i så fall för konsekvenser?
- Använda variation inom ras - pälsfärg, ögonfärg, öronställning, pälsstruktur mm. Standardändring kan krävas eller åtminstone att det vid exteriördomarkonferenser blir påtalat att klubben nu prioriterar vissa egenskaper framför andra.
- Inkorsningsprogram - med annan ras vid ett eller flera tillfällen
- Lägga samman raser/varianter

Att vända trenden kräver vägval och ställningstaganden inom respektive ras och klubb.

- Importer från annat land – värdera risker och möjligheter
- Sänka krav för ”seriös” avel – vad har

rasen råd med?

- Hur många registreringar behövs för att rasen ska vara nog stor för att ha sådan genetisk variation att selektion ska kunna bedrivas?
- Vad är rimligt att uppnå vad gäller möjligheterna att hitta bra valpköpare?
- Användningsområde för rasen Då – Nu?
- Förändrat användningsområde/miljö kan kräva att rasen behöver anpassas mentalt
- Vanligt vs Normalt i rasen
- Hur beskrivs rasen, hur är den, hur ska den vara? Jämför och diskutera skillnader och vad som ev. ska göras.

Iréne understryker att vi kan påverka med våra framtida vägval som uppfödare och som rasklubbar:

- Undvik i möjligaste mån in-och linjeavel
- Använd andra linjer om möjligt.
- Hitta dem med hjälp av Kinship-analyser (kommer inom kort på SKK Avelsdata)
- Gör inte om kombinationer
- Använd äldre friska djur
- Använd inte för unga djur.
- Lagkrav att tik ska vara minst 18 månader vid parning.
- Minst två år vid parning för både hane och tik borde vara en skarp rekommendation i RAS.
- Prioritetsordning: Kliniskt frisk, Funktionell, Rastypisk, Vacker. I den ordningen!
- Para lika med lika, dvs. Assortative mating. Läs mer i Jeffery Braggs artikel.
- Våga använda testade fria/kliniskt friska mot testad/antigen bärare.
- Detta för att föröka förekomsten av icke-bärare i populationen.
- Betyder inte att alla bärare skall användas bara att de ska vara möjliga att använda i det fall de tillför rasen något
- Utnyttja möjligheten med dubbelparningar. OBS dispens krävs.
- Begränsa hanhundsanvändningen
- Håll koll på barnbarnskurvorna
- Var ärliga, solidariska och ödmjuka inom uppfödarleden. Nya och mer erfarna uppfödare har alla skäl till att lyssna på varandra i mötet mellan nytänk och erfarenhet och beprövade metoder.

Rasklubbens avelsarbete och avelsrådets arbete kan göra verklig skillnad:

- Avelsmål kartlägg – Genetisk

variation, Mentalitet, Hälsa, Funktion, Exteriör

- Vilka effekter får prioriteringarna som görs bland avelsmålen?
- Hur mäta? Vad? När? Hur ofta? Hur länge?
- Mät-o metodfel, miljöskillnader, genetisk variation
- Ta fram relevanta avelsrekommendationer
- Samla och sprida fakta och kunskap om rasen, om genetik och om populationsgenetik

Men till syvende och sist skapas och formas rasens framtid av de enskilda uppfödarnas och hanhundsägarnas arbete.

- Ta till sig den kunskap och information som faktiskt finns men även att själv söka och delge kunskap
- Göra de tester som är relevanta och validerade för rasen
- Göra väl avvägda prioriteringar i det egna avelsarbetet i samklang med rasklubbens rekommendationer
- Att sanningsenligt delge all relevant information man har kring hälsa och funktion om föräldradjur och valpar, både till varandra, till valpköpare och till rasklubben.
- Samarbeta med rasklubben vad gäller enkäter, tester etc.
- Samarbeta med andra uppfödare/hundägare, eller i alla fall inte motarbeta ;-)

Resurser att inte missa:

- Svenska Kennelklubben www.sk.k.se
- Institute of Canine Biology – Massor med information på denna sida och väl värd att lägga några timmar på. Missa inte bloggen! <http://www.instituteofcaninebiology.org/>
- Jeffery Bragg: Population Genetics in Practice – Principles for the Breeder.

Irènes viktiga tips för uppfödare och avelsråd att läsa och förstå:

- <http://www.seppalakennels.com/articles/population-genetics-in-practice.htm>
- IFPD DogWellNet - www.dogwellnet.com
- The Kennel Club - Dog Breed Health
- <http://www.dogbreedhealth.com>

Vid pennan
Annica Andersson

